

Το Ουκρανικό Ζήτημα και η Ελληνοτουρκική Αντιπαράθεση

Ιπποκράτης Δασκαλάκης

(07 Απριλίου 2021)

Είναι φυσιολογικό το ενδιαφέρον της ελληνικής κοινής γνώμης να επικεντρώνεται στην εξέλιξη της πανδημίας, στις πολλαπλές συνέπειες της αλλά και στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Υπό αυτές τις συνθήκες είναι απόλυτα κατανοητό ότι τα συμβάντα στη γειτνιάζουσα Ουκρανία -παρά την ύπαρξη ελληνικής μειονότητας- να περνούν σχετικά απαρατήρητα.

Δεν πρέπει όμως να διαφεύγει της προσοχής μας ότι οι ελληνοτουρκικές σχέσεις επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από τη γενικότερη πορεία της -μάλλον οξυνόμενης σήμερα- αμερικανορωσικής αντιπαράθεσης. Στη δε παρούσα επιδείνωση η κατάσταση στα ανατολικά σύνορα της Ουκρανίας διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο.

Η αντιπαράθεση στη συγκεκριμένη περιοχή έχει όλα τα χαρακτηριστικά μιας «frozen conflict» που εξελίσσεται από το 2014 με περιόδους ύφεσης αλλά και όξυνσης κατά την διάρκεια των οποίων σημειώνονται σποραδικές αψιμαχίες με θύματα σε αμφότερες τις πλευρές. Συχνές είναι οι εκατέρωθεν προκλήσεις στη γραμμή αντιπαράθεσης που συνοδεύονται από κινητοποιήσεις στρατευμάτων Ρωσίας και Ουκρανίας, στο πλαίσιο ενεργειών επίδειξης ισχύος και ψυχολογικών επιχειρήσεων. Το τελευταίο δεκαπενθήμερο έχουν αυξηθεί οι εκατέρωθεν κατηγορίες για παραβιάσεις της εκεχειρίας και για συγκεντρώσεις στρατιωτικών δυνάμεων. Από την πλευρά της η Μόσχα έχει παραδεχθεί τη διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων και την προώθηση στρατευμάτων στις επίμαχες περιοχές, ενέργειες που αποκαλύπτονται και από πληθώρα βίντεο που βλέπουν το φως της δημοσιότητας.

Η νέα διοίκηση στην Ουάσιγκτον δια στόματος και του Προέδρου Biden, απευθυνόμενος στον ομόλογο του Zelenskiy, έχει πρόσφατα προσφέρει «ακλόνητη στήριξη» στην Ουκρανία ενώ παράλληλα έχουν εδώ και μήνες αυξηθεί οι παραδόσεις στρατιωτικού υλικού στο Κίεβο. Παρά την ενίσχυση των ουκρανικών ενόπλων δυνάμεων με υλικό από διάφορες δυτικές πηγές, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας, η διαφορά ισχύος είναι συντριπτική υπέρ της Ρωσίας ενώ η ταλαίπωρη

Ουκρανία μάλλον εξακολουθεί να βρίσκεται πολύ μακράν των νατοϊκών δυνατοτήτων αποτελεσματικής επέμβασης. Πάντως, οι πρώτες ενδείξεις κάνουν λόγο για σκλήρυνση της αμερικανικής πολιτικής έναντι της Μόσχας, θέση με την οποία συντάσσονται η Βρετανία και οι χώρες του πρώην Ανατολικού συνασπισμού που καθημερινά αφουγκράζονται την αναπνοή της «ρωσικής αρκούδας». Στο Βερολίνο η προεκλογική εσωστρέφεια και η αμηχανία για την εξέλιξη του προγράμματος Nord Stream 2 λίγα περιθώρια παρέμβασης αφήνουν ενώ και η άλλη χώρα της πρωτοβουλίας του Minsk, Γαλλία, προτιμά να κρατά χαμηλούς τόνους.

Μόσχα και Ουάσινγκτον, αντιμετωπίζει η μια την άλλη με αντιπαραγωγική καχυποψία. Από την πλευρά της Ουάσινγκτον, η διακηρυγμένη από τον Biden «πολιτική της επιστροφής της Αμερικής» πρέπει να συνοδευθεί από ξεκάθαρα μηνύματα (ίσως και ενέργειες) υποστήριξης των συμμάχων και φίλων. Αντίστοιχα όμως και από την πλευρά της Μόσχας, ο νέος Πρόεδρος πρέπει να προειδοποιηθεί ξεκάθαρα και εξ' αρχής για τα «όρια» των αμερικανικών-νατοϊκών επεμβάσεων και ανοιγμάτων. Είναι ιστορικά συχνή η υποδοχή μιας νέας Προεδρίας με εκατέρωθεν ενέργειες όξυνσης που παρελθόντος του χρόνου αμβλύνονται καθώς ένα νέο «modus vivendi» εγκαθίσταται. Το σενάριο αυτό φαίνεται σήμερα το πιο πιθανό καθώς η Δύση αλλά και το Κίεβο, πρέπει λογικά να έχουν κατανοήσει τα συμπεράσματα της περιόδου 2013-14. Παρά ταύτα επανεμφανίζονται φωνές για την ένταξη της Ουκρανίας στην Ατλαντική Συμμαχία γεγονός που εκτιμάται ότι θα έχει αποσταθεροποιητικές συνέπειες στην περιοχή αλλά και θα οδηγήσει σε ψυχροπολεμικά μονοπάτια τις σχέσεις Δύσης-Ρωσίας.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, μια ελεγχόμενη όξυνση, προσχεδιασμένη ή μη, δεν μπορεί να αποκλειστεί καθώς στην περιοχή δραστηριοποιούνται και δυνάμεις μη απόλυτα ελεγχόμενες από ισχυρές κρατικές δομές εξουσίας. Γεγονός είναι ότι η παρούσα κατάσταση στην Ανατολική Ουκρανία, συμπεριλαμβανόμενης φυσικά και της ρωσικής προσάρτησης της Κριμαίας, φαίνεται ότι εξανεμίζει τις πιθανότητες προσέγγισης ΗΠΑ και Ρωσίας, παρά τη διαρκή υπενθύμιση παραγόντων στην Ουάσινγκτον για εστίαση στην κινεζική αναδυόμενη απειλή.

Διαχρονικά έχει καταδειχθεί ότι η όξυνση των σχέσεων Δύσης-Ανατολής αναβαθμίζει τη σημασία της Τουρκίας, χώρας με σημαντικότερη στρατηγική θέση και δυνατότητες. Η Άγκυρα παρά την

αγαστή συνεργασία της με την Μόσχα σε σωρεία θεμάτων έχει ταχθεί σθεναρά κατά της ρωσικής προσάρτησης της Κριμαίας. Ενδεχόμενα όμως μια αναζωπύρωση της ουκρανικής κρίσεως να της δώσει την ευκαιρία μιας μερικής αναδίπλωσης προς την πλευρά της Δύσης, φυσικά πάντα υπό το πρόσχημα της συνταύτισης της με το πλευρό του διεθνούς δικαίου. Η υπό αυτές τις συνθήκες τουρκική μεταστροφή δεν θα μειώσει το κύρος του «σουλτάνου» ενώ σίγουρα θα προσκομίσει χαμόγελα ικανοποίησης -ίσως και ανακούφισης- στο δυτικό στρατόπεδο.

Σίγουρα η Ελλάδα δεν δύναται να επηρεάσει τις σχέσεις των υπερδυνάμεων. Αναμφίβολα όμως σε περίπτωση περαιτέρω κλιμάκωσης (και το ουκρανικό ζήτημα προσφέρει πολλές ευκαιρίες), θα κληθεί να επιλέξει πλευρά, ενδεχομένως υπό εκβιαστικές συνθήκες και ερχόμενη σε πλήρη ρήξη με τον άλλο πόλο. Για την αποφευκτέα αυτή περίπτωση πρέπει να έχουμε προετοιμαστεί από τώρα διαβλέποντας και την περίπτωση τουρκικής μεταστροφής που σίγουρα θα μειώσει (και πάλι) τις δικές μας δυνατότητες ελιγμών ίσως δε και τους υπέρμετρους ευσεβείς πόθους μας.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ- Αντιστράτηγος (εα)

- Διδάκτορας Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Μεταπτυχιακό στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Πτυχιούχος τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Παντείου Πανεπιστημίου
- Διευθυντής Μελετών του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ)
- Διαλέκτης στη Σχολή Εθνικής Αμύνης (ΣΕΘΑ)
- Συνεργάτης του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων (ΙΔΙΣ) και του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (fainst.eu)
- Τηλ: 0030-210-6543131, 0030-6983457318
- E-mail: rafaelmarippo@yahoo.gr